

Aleksandra Lezgovko

DRAUDIMO EKONOMIKOS PAGRINDAI

Mokomoji knyga

Recenzavo:

Mykolo Romerio universiteto Bankininkystės ir investicijų katedros lektorius Audrius Linartas

Vilniaus universiteto Kauno humanitarinio fakulteto

Verslo ekonomikos ir vadybos katedros doc. dr. Rūta Urbanskienė

Antroji laida

Pirmoji laida išleista Klaipėdos universiteto leidykloje

© Aleksandra Lezgovko, 2011

ISBN 978-609-02-0214-2

TURINYS

ĮVADAS	9
1 skyrius. DRAUDIMO EKONOMIKOS ORGANIZAVIMAS.....	11
1.1. Draudimo samprata ir vieta šalies ekonomikoje	11
1.2. Draudimo sistema ir jos samprata.....	13
1.3. Draudimo raida Lietuvoje	16
1.4. Draudimo tarpininkų veikla.....	19
2 skyrius. DRAUDIMO ISTORIJOS ĮVADAS.....	25
2.1. Draudimo istorija trumpai	25
2.2. „Lloyd“ įkūrimas.....	29
3 skyrius. RIZIKA. DRAUDIMINĖS RIZIKOS KLASĖS IR RŪŠYS DRAUDŽIAMŪJŲ RIZIKŲ VALDYMAS	38
3.1. Rizikos sąvoka ir apibrėžimai	38
3.2. Rizikų klasifikavimas.....	39
3.3. Draudiminės rizikos klasės ir rūšys.....	40
3.4. Draudžiamųjų rizikų vertinimas ir valdymas	42
4 skyrius. RIZIKOS FINANSAVIMAS	54
4.1. Savidrauda	54
4.2. Franšizės taikymas	56
5 skyrius. DRAUDIMO KLASIFIKACIJA IR FORMOS	59
5.1. Draudimo veiklos skirstymas.....	59
5.2. Socialinis draudimas	60
5.3. Privalomasis ir savanoriškasis draudimas	61
5.4. Draudimo klasifikacija	63
6 skyrius. DRAUDIMO SUTARTIS.....	68
6.1. Draudimo veiklą Lietuvoje reglamentuojantys norminiai aktai.....	68
6.2. Draudimo sutarties samprata.....	69
6.3. Draudimo sutarties požymiai.....	71
6.4. Draudimo sutarties elementai.....	73
6.5. Draudimo sutarties sudarymas, galiojimas ir pabaiga.....	77
7 skyrius. NE GYVYBĖS DRAUDIMAS.....	80
7.1. Ne gyvybės draudimo produktų klasifikacija	80

7.2. Asmens draudimas	81
7.3. Turto ir finansinių nuostolių draudimas	85
7.4. Civilinės atsakomybės draudimo formos ir modifikacijos.....	117
8 skyrius. GYVYBĖS DRAUDIMAS	132
8.1. Asmens draudimo klasifikacijos kriterijai	132
8.2. Gyvybės draudimo funkcijos	133
8.3. Gyvybės draudimo skirstymas.....	134
8.4. Gyvybės draudimo rūšys ir produktai	138
8.5. Gyvybės draudimo išskirtiniai bruožai.....	143
9 skyrius. PERDRAUDIMO EKONOMINIS REGULIAVIMAS.....	147
9.1. Perdraudimo sąvoka ir pagrindas.....	147
9.2. Perdraudimo atsiradimo istorija trumpai.....	149
9.3. Perdraudimo proceso esmė	151
9.4. Perdraudimo rinkos dalyviai.....	153
9.5. Perdraudimo metodai, grupės ir rūšys.....	155
9.6. Finansinis perdraudimas	161
10 skyrius. DRAUDIMO ĮMONĖS FINANSAI.....	165
10.1. Draudimo įmokos esmė ir skirstymas	165
10.2. Draudimo tarifo kalkuliacija	166
10.3. Draudimo tarifo apskaičiavimas ir formos	168
10.4. Draudimo įmonės rezervai.....	169
10.5. Investicijos	177
10.6. Mokumo vertinimas.....	179
11 skyrius. DRAUDIMO KOMPANIJŲ PATIKIMUMO REITINGAI.....	184
11.1. Reitingo esmė ir variantai.....	184
11.2. Draudikų reitingo klasės.....	185
11.3. Perdraudimo padengimo patikimumo reitingai.....	187
PAPILDOMI INFORMACIJOS ŠALTINIAI.....	192
ŽODYNAS.....	195

IVADAS

Draudimas, kaip visų visuomenės gyvenimo socialinių ir ekonominių sričių apsauga, kaip investicinių išteklių pritraukimo į ekonomiką mechanizmas, yra svarbus bet kokios ekonominės sistemos neatskiriamas elementas. Jo aktualumas įgyja dar didesnę svarbą ekonominio nestabilumo, finansinių krizių laikotarpiu.

Kaip ūkio šaka draudimas prisideda prie darbo vietų didinimo ne tik draudimo srityje, bet ir tų ūkio subjektų, kurie yra draudimo kompanijų klientai arba susiję su jais, sferoje.

Taip pat nereikėtų pamiršti ir apie tokias socialiniu požiūriu labai reikšmingas draudimo sritis kaip sveikatos ir pensijų draudimas. Dabartinėmis sąlygomis, kai vienam pensininkui tenka mažiau kaip trys darbuotojai, visavertės senatvės aprūpinimas galimas tik apsidraudžiant.

Šiuolaikiniame pasaulyje yra labai aktuali galimybė draudimo įmonėms finansuoti svarbias priemones, susijusias su draudiminių įvykių prevencija, draudiminės rizikos sušvelninimu, finansinių nuostolių dydžio sumažėjimu. Tokios programos yra socialinio pobūdžio ir skirtos gyventojų gyvenimo lygiui pakelti. Draudimas stimuliuoja ir mokslinį-techninį progresą, apsaugodamas įvairias paslaugų ir gamybos sferas nuo galimų finansinių nuostolių.

Be to, būtina pažymėti, kad sėkminga draudikų veikla prisideda prie valstybės mokestinių įplaukų pajaminės dalies padidinimo iš draudimo kompanijų, iš jų darbuotojų, taip pat iš draudėjų, kurių ūkinė veikla nesustojo dėl kokių nors nenumatytų atvejų, nes jie laiku gavo draudimo išmoką.

Kitų šalių daugiamečių patyrimas liudija glaudų socialinių visuomenės išlaidų ir ilgalaikio gyvybės draudimo lygio sąryšį. Draudimas geba pavaduoti kai kurias valstybines programas, tuo palengvindamas valstybės biudžeto našumą. Lietuvai tai labai svarbu, kadangi pensijų sistema patiria didelę krizę dėl gilėjančių nepalankių demografinių tendencijų. Investicinių išteklių deficito sąlygomis gyventojų santaupos, panaudojus draudimo technologijas, gali tapti esminiu valstybinės finansinės politikos elementu ir tuo mažinti skolinimąsi iš užsienio.

Be akivaizdžios finansinės naudos ekonomikai, draudimas turi įtakos ir kitiems labai naudingiems socialiniams-ekonominiams rezultatams. Spartų šalies ekonominį vystymąsi neišvengiamai lydi rizikų spektro padidėjimas, vadinasi, ir poreikių draustis plėtimasis. Pavyzdžiui, gyvenamųjų namų statybos programos plėtojimas tiesiog

neįmanomas be namų ir butų pardavimo kreditin mechanizmo, tad ilgalaikio kredito vystymasis numato pakankamą gyvybės draudimo paslaugų rinkos plėtrą.

Draudimas vaidina svarbų vaidmenį Lietuvos ekonomikos ir socialinio šalies stabilumo sferoje. Draudimo rinka – tai ypatinga socialinė-ekonominė terpė, apibrėžta ekonominių santykių sfera, kurioje pirkimo-pardavimo objektas yra draudiminė apsauga. Objektivus draudimo rinkos pagrindas – nepertraukiamas atgaminimo (reprodukcijos) proceso užtikrinimas, suteikiant piniginę paramą nukentėjusiesiems dėl nelaimingų atsitikimų. Draudimo rinką galima traktuoti ir kaip piniginių santykių organizavimo formą, apimančią visuomenės draudiminės apsaugos fondo sudarymą bei skirstymą, ir kaip draudimo organizacijų (draudikų), vykdančių draudimo procesą, visumą.

Kaip būtina draudimo rinkos sąlyga yra paklausos draudimo produkcijai ir sugėbančių šią paklausą patenkinti draudikų veikla. Rinka užtikrina organišką ryšį tarp draudiko ir draudėjo. Štai čia ir vyksta draudimo paslaugos visuomeninis pripažinimas.

Ši mokomoji knyga nagrinėja pagrindines teorines ir praktines draudimo problemas, kurias sudaro:

- draudimo sampratos ir socialinės-ekonominės esmės analizė,
- susipažinimas su šiuolaikine draudimo rinkos struktūra Lietuvoje,
- rizikos valdymo teorijos įvadas,
- klasikinio draudimo principų studijavimas,
- asmens, turto ir civilinės atsakomybės rizikų draudimo teorijos pagrindai,
- susipažinimas su gyvybės ir ne gyvybės draudimo rūšimis,
- perdraudimo ir persidraudimo ypatumų nagrinėjimas,
- susipažinimas su draudimo bendrovių finansinės veiklos analize ir reitingavimo metodikomis.

Ši mokomoji knyga, apimanti šiandieninį socialinį, ekonominį gyvenimo spektrą, nagrinėjanti pagrindines teorines ir praktines šiuolaikinio laikotarpio draudimo problemas neabejotinai pravers tiek studijuojantiems ekonomikos ir vadybos programas, tiek draudimo veiklos praktikams, įmonių teisininkams, buhalteriams ir kitiems specialistams, savo įmonėse atsakingiems už draudimo produktų pirkimą.

Autorė dėkoja Mykolo Romerio universiteto Bankininkystės ir investicijų katedros lektoriui Audriui Linartui ir Vilniaus universiteto Kauno humanitarinio fakulteto Verslo ekonomikos ir vadybos katedros doc. dr. Rūtai Urbanskienei, kurių reikšmingos pastabos bei rekomendacijos padėjo tobulinti mokomosios knygos struktūrą ir turinį.

Taip pat autorė yra dėkinga draudimo bendrovių „SEB gyvybės draudimas“ ir „If P&C Insurance AS filialas“ vadovams bei Lietuvos draudimo brokerių įmonių asociacijos nariams, parėmusiems šios knygos leidimą.